

Порівняльний аналіз захворюваності на туберкульоз дитячого та дорослого населення в Україні

Доценко Я.І.¹, Шехтер І.Є.¹, Сіваченко О.Є.¹, Недоспасова О.П.²

1. ДУ «Національний науковий центр фтизіатрії, пульмонології та алергології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України», м. Київ, Україна

2. ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України», м. Київ, Україна

Обґрунтування. Туберкульоз (ТБ) був і залишається небезпечною хворобою для всього людства, забираючи щороку тисячі життів. За даними Європейського центру з профілактики та контролю хвороб (ECDC), Україна є однією з проблемних країн щодо ТБ в Європейському регіоні. Поширення ТБ, спричиненого резистентними до ліків мікобактеріями, становить глобальну небезпеку для людства. Воєнні дії призводять в Україні до надзвичайних ситуацій, за яких можливе неконтрольоване зростання захворюваності на ТБ й інші соціально небезпечні інфекційні хвороби.

Мета. Проаналізувати динаміку захворюваності на ТБ серед дітей різного віку в Україні з 2018 до 2025 р.

Матеріали та методи. Епідеміологічні, математичні, статистичні. Робота виконана коштом держбюджету України.

Результати та їх обговорення. Пандемія коронавірусної хвороби (COVID-19) і повномасштабна війна спричинили досить різкі коливання захворюваності на ТБ, як серед дорослих, так і серед дитячого населення. Зокрема, загальна захворюваність на ТБ (включно з рецидивами) у 2018 р. становила 73,8 на 100 тис. населення, у 2020 р. різко знизилася до 49,9 (на 32,4 %), повільно зростала до 56,5 у 2023 р., після чого знову почала знижуватися до 44,6 на 100 тис. населення. Загалом загальна захворюваність знизилася з 2018 до 2025 р. на 39,6 %.

Серед дорослого населення (18 років і старше) ситуація була майже аналогічною: 62,3 на 100 тис. населення відповідного віку у 2018 р., різке падіння до 42,2 у 2020 р. (на 32,3 %), зростання до 48,4 у 2023 р. та подальше зменшення до 38,0 у 2025 р. Загалом серед дорослих захворюваність на ТБ зменшилася на 39,0 % протягом 2018-2025 рр.

У підлітків (15-17 років) ситуація була дещо інакшою: у 2018 р. захворюваність дорівнювала 19,0 на 100 тис. населення відповідного віку, зниження рівня захворюваності до 10,3 (на 45,8 %) спостерігалось

у 2022 р. (на відміну від дорослих), у 2023 р. було досить значне зростання – до 16,0 з подальшою тенденцією до зниження захворюваності до 13,2 у 2025 р. Отже, в підлітків захворюваність на ТБ протягом 8 років знизилася на 30,5 %.

У дітей динаміка захворюваності на ТБ була такою: у 2018 р. – 8,9 на 100 тис., зниження до 5,9 (на 33,7 %) у 2020 р., зростання до 10,4 у 2023 р. та зниження до 6,0 у 2025 р. Протягом 2018-2025 рр. захворюваність дітей зменшилася на 32,6 %.

Загалом протягом 2018-2025 рр. захворюваність на ТБ в усіх групах населення значно знизилася – на 30,5-39,0 % серед пацієнтів різного віку.

Важливим показником є наявність бактеріовиділення в різних вікових групах пацієнтів з ТБ легень. Зокрема, серед дорослого населення найнижча частка бактеріовиділювачів була у 2018 р. – 67,5 %, із 2019 до 2022 р. ця частка коливалася від 71,0 до 72,5 %, а з 2023 р. почала зростати – 73,9; 76,4 та 82,4 % відповідно. У підлітків частка бактеріовиділювачів була найменшою у 2018 р. – 43,8 %, зросла до 59,1 % у 2021 р., після чого поступово зменшувалася до 45,5 % у 2024 р. та знову зросла до 54,0 % у 2025 р. У дітей частка пацієнтів з МБТ+ дорівнювала 28,6 % у 2018-2019 рр., знизилася до 20,0 % у 2020 р., значно зросла у 2021-2022 рр. – до 31,6 % та знизилася до 22,6 % у 2025 р.

Висновки. Зниження захворюваності на ТБ серед усіх груп населення протягом 2018-2025 рр. майже на третину (на 30,5 % у підлітків, на 32,6 % у дітей і на 39,0 % у дорослих), з одного боку, є позитивним фактором, а з другого – свідчить про недовиявлення хворих. Незважаючи на зменшення захворюваності, бактеріовиділення продовжує залишатися досить високим – 22,6 % серед дітей, хворих на ТБ легень, 54,0 % серед підлітків і 82,4 % серед дорослого населення, що є негативною ознакою, яка може вказувати на не своєчасне виявлення туберкульозного процесу.